

MED41 Římské právo a jeho dědictví v mediteránní oblasti

(římské právo po roce 476 n. l.)

6. přednáška – teze

Frankové Pactus legis Salicae

JUDr. Miroslav Frýdek

©

Na pomezí mezi pohanstvím a křesťanstvím

- Frankové nepřišli na území římského impéria jako dobyvatelé.
- Chlodvík měl za manželku burgundskou křesťanskou královnu, ale přesto se nestal křesťanem ihned.
- Hlavní úlohou germánských králů bylo zachovávat ve svém kmeni právní tradici kmene a předků → přestoupením na křesťanskou víru by bylo porušením práva, kterého se ani král nemohl dopustit.
- Ke změně víry Chlodvíka přemlouvala jeho manželka, dokonce se pokusila o úskok a nechala jejich první dítě (chlapce), ihned po narození, pokřtít. Chlapec zemřel ještě v bílých šatičkách, ve kterých ho křtili. Smrt syna byla pro Chlodvíka důkaz, že jeho bohové působí a trestají odpadlíky:
 - Hist. Franc II, 29: „Kdyby byl chlapec zasvěcen jménem mých bohů, jistě by ještě žil! Protože byl však pokřtěn ve jménu boha vašeho, nemohl zůstat na živu.“
- Musel se stát „zázrak“ aby král zakolísal ve víře svých otců → obrátil se k Ježíši, když se v bitvě dala jeho vojska na útěk:
 - Hist. Franc. II, 30: „Ježíši Kriste, jenž prý pomáháš strádajícím a dáváš vítězství těm, kdo v tebe doufají, volá tě v pokoře o pomoc“ dopřeješ-li mně vítězství nad těmito nepřáteli a přesvědčím-li se o oné zázračné moci, kterou lid tvým jménem nazývaný tobě přisuzuje, uvěřím v tebe a dám se tvým jménem pokřtít. Neboť vzýval jsem bohy, ti však, jak vidím, jsou vzdáleni toho, aby mně poskytli pomoc. Proto věřím, že nemají žádnou moc, nepomáhají-li těm, kdo je poslouchají.“
- Náboženský problém byl vyřešen hmatatelným důkazem → výsledkem vítězné bitvy, nepřátel se zmocnil náhlý děs, dali se na útěk a Chlodvík se domů vrátil jako vítěz.

- Chlodvík si uvědomil, že svou přísahou stojí mezi dvěma mlýnskými kameny: pokud se nenechá pokřtít, tak jej křesťanský Bůh potrestá a pokud se nechá pokřtít, bude následovat pomsta bohů jeho otců a rozchod s jeho lidem. Královna do paláce přivolala biskupa Remigia, biskup přišel tajně, ale ani jeho výmluvnost a přesvědčování nepomohlo, Chlodvík měl strach:
 - Hist. Franc. II, 31: S potěšením jsem ti naslouchal, svatý otče, ale lid, který jde se mnou, nedovolí, abych opustil jeho bohy.“
 - Chlodvík se rozhodl obrátit se na svůj lid → svolal lidové shromáždění:
 - „Když se pak se svým lidem sešel, předešla jej moc boží a dříve než promluvil, zvolali jakoby jedním hlasem: „Zapudíme smrtelné bohy a jsme připraveni následovat Boha, kterého Remigius zvěstuje jako nesmrtelného. “
 - Frankové se tedy jako „zázrakem“ jednohlasně shodli na změně kultu.
 - Král musel být pokřtěn jako první a církev tímto křtem zesílila své pozice, biskup Remigius pokřtil Chlodvíka slovy: „Skloň v míru svou šíji, Sikambře! Měj v úctě, co jsi ohněm ničil, a nič ohněm, co jsi měl v úctě!“
-

Exkurs

- Tento způsob přijetí křesťanství je nejúspěšnějším případem → král si zachoval své postavení, jelikož k tomuto rozhodnutí svolal sněm a církev toto přání ráda vyslyšela.
 - Problém christianizace barbarů byl v tom, že barbarská mentalita a rozum nechápaly anticko-filosofický rozměr víry v jednoho Boha. Šíření křesťanství u barbarů nebylo otázkou vnitřního přesvědčení, ale výlučně vnější formy. Barbaři chápali přijetí křesťanství jako záměnu stávajících obřadů za obřady nové a záměnu bohů za jednoho Boha.
-

Pactus legis Salicae (lex Salica)

- Frankové změnou tradice, schválenou jednohlasně, zůstali věrni svým tradicím. Postavení krále bylo dále určováno merovejskou posvátností krve, lidová shromáždění zasedala podle starého ritu, došlo jen ke změně národního kultu.
- Církev se stala učitelkou nově pokřtěného národa a působila i při úpravě práva novým poměrům.
- Deset let po Chlodvíkově křtu bylo vytvořeno nové právo v podobě franckého královského práva.

- Vznik této právní sbírky je nemyslitelný bez předchozího křtu, bez spolupůsobení církve a jejích znalostí práva a latiny.
 - Prolog zákoníku připomíná nedávné obrácení Franků na katolickou víru. Církevní teorie státu a znalost bible dávaly ráz prologu a byly novým motivem pro sepsání práva.
 - Nejzajímavější rys v barbarsko – germánských zákonících, které můžeme vysledovat je rituální charakter původního kmenového práva a vývoj starých zvyklostí, které z rodové společnosti přežily do éry státu a byly modifikovány v jeho prospěch.
 - Datace:
 - H. G. Gengler v roce 1875 datoval Pactus legis Salicae do doby prvního známého Merovejce Chlogiona – 445 – 447
 - Převládající názor (např. H. Brunnera) klade tento zákoník do rozmezí let 507 - 511
 - Podle epilogu z doby Chlodvíkovy obsahoval zákoník 65 titulů původních a 66 – 78 tzv. kapitulárií (capitularia – královské nařízení).
 - Ještě v průběhu 6. století král Theuderich (511 – 533) a král Gunthramnus (před rokem 596) vydali další verze zákoníku → recensio Theudericha a recensio Guntramna.
 - Za Karlovců byla pořízena nová redakce o 100 titulech, která se nazývá jen jako Lex Salica, v roce 763/4 vydal doplnění Pipin III. Poslední verze pochází z roku 802/3 a označuje se jako Karolina.
 - Do zákoníku bylo zařazeno mnoho zvykových norem (obyčejů – paganorum consuetudinem).
 - Jeho romanizace (míra ovlivnění římským právem) je dodnes živým akademickým tématem.
 - Zákoník platil pro Franky i Římany severně od Ligeru (Loiry).
 - Jádro zákoníku odráží dobu, kdy se rozvíjely rané struktury franského státu → původní normy rodového práva promíšené s předpisy společnosti organizované ve stát (královské instituce. Zákoník je tedy velmi důležitým pramenem pro zkoumání přechodu od rodového zřízení ke státu ve franckém království.
 - Nejtypičtějším institutem, který byl přejet z rodových obyčejů, byl wergeld.
-

Příbuzenství a wergeld

- Tento institut byl převzat z rodových obyčejů a sloužil pro upevňování nově vznikajících státních institucí.
- Wergeld byl v Pactus legis Salicae rozdělen do dvou složek:

- Faidus → je část částka, která je vyplácena příbuzným poškozeného a nese znaky náhrady za krevní mstu.
 - Fredus → je částka, kterou dostává král a která charakterizuje jeho moc jako soudní a sílu, která má na starosti spravedlnost a obranu vnitřního míru ve státě.
- Výše wergeldu:
- Za prostého svobodného Franka 200 solidů
 - Za královského družiníka (antrustio) 600 solidů
 - Za hraběte 600 solidů
 - Pokud byli královští úředníci zabiti na válečném tažení 1.800 solidů
 - Za prostého Římana byl wergeld ve výši poloviny wergeldu svobodného Franka
 - Říman z královské družiny 300 solidů (opět polovina wergeldu za Franka)
- Výše wergeldu vyžadovaného za vraždu byla astronomicky vysoká, že na její zaplacení pachatelé neměli prostředky, v tomto případě do vztahu pachatel – poškozený vstoupil stát a pachatele potrestal smrtí.
- V případě otroků se praktikovalo vydání pachatele poškozenému nebo jeho příbuzným místo poloviny wergeldu, takto byl vydáván i litus → polosvobodný člověk. Druhou polovinu wergeldu platil ten v jehož ochraně se otrok nebo litus nacházel.
- U wergeldu v zákoníku ještě přetrvávala kolektivní vina:
- PLS 58: De chrene cruda: Dvanáct mužů muselo odpřísáhnout, že pachatel vraždy nemá na zemi ani pod zemí více majetku, než již odevzdal. Usvědčený pachatel musel vejít do domu a ze čtyř jeho rohů nabrat do hrsti hlínu. Tuto hlínu pak, dívaje se do domu, hodil levou rukou za svoje záda na toho, kdo mu z příbuzných byl nejbližší. Pokud ani ten neměl dostatek majetku, procedura se opakovala s dalším příbuzným. Po vyčerpání těchto možností pachatel čekal, zda mu pomůže někdo cizí (v průběhu čtyř soudních sněmů). Nestalo-li se tak, byl potrestán smrtí.
- Tento paragraf byl v edici Pippina III. označován jako *quod paganorum tempus observabant* (zvyklost pocházející z pohanských časů). Tento paragraf byl vypuštěn až v karolínské verzi Lex Salica.
- Pokud se někdo chtěl vymanit z příbuzenských pout přísahou. Musel odpřísáhnout, že se vzdává příbuzenství včetně nároku na dědictví. Před tím nad svou hlavou zlámat čtyři

olšové (z olše měly, dle germánské mytologie stvoření lidí) hůlky a rozhodit je do čtyřech stran.

Koncily, právo azylu a právo na dar církvi

- Současně s vydání Pactus legis Salicae byl svolán koncil do Orleánsu. Na koncilu církev a král Chlodvík vytvořili určité programové prohlášení:
 - Concilia aevi merovingici I, č. 1, s. 2: „Vaše velká starostlivost o víru a péče o katolické náboženství Vás přiměla k tomu, abyste, smýšleje jako kněz, nechal na jednom místě shromáždit kněze k poradě o naléhavých otázkách. Po poradě o Vašich přáních a o otázkách, které jste nám položil, Vám odpovídáme, co se nám zdá být správné. Jestliže budou naše závěry shledány Vaším rozhodnutím jako správné, pak souhlas krále a pána posílí jeho vyšší autoritou platnost závěru kněží.“
- Církev tímto sněmem využila zavedenou germánskou praxi ve **scházení se lidu s králem** a tradici tím využila ke svému postavení.
- Církvi šlo zejména o posílení svého postavení ve francké společnosti a státu. Především se snažila o **uznání práva azylu**. Toto se církvi na králi podařilo vymoci a právo azylu je nejenom na vnitřní prostory, ale i na církevní pozemky. Také vrazi, cizoložníci, lupiči a uprchlí otroci mohou užívat práva azylu.
- Církev vydávala uprchlé otroky, jen pokud jejich pán pronesl přísahu, že upustí od potrestání uprchlíka.
- Církev se snažila sžít se s každodenním životem a chtěla **se stát nepostradatelnou**. Tato nepostradatelnost v každodenním životě ji u Franků zajistí větší vliv a práva než jaká by jim kdy králové dali.
- Po uznání práva azylu se církev snažila o **uznání práva na majetek a na dary**. Problém v darování pozemků a jiných věcí církvi narážela církevní tradice na francké právo → u Franků neměl otec rodiny žádné dispoziční právo s rodinným majetkem. Bylo tedy nutné prolomit tento obyčej a umožnit odkázat v poslední vůli určitý díl církvi:
 - Listina z Angers z konce 6. stol.: „Římské právo a stará tradice požadují, aby každý, kdo chce ze svého jmění podle vlastního uvážení věnovat něco pro spásu své duše, k tomu byl oprávněn a aby vše, co poskytne svatým místům a klášterům, nebylo nikdy zapomenuto, nýbrž zůstalo zákonem chráněnou věčnou památkou.“

- Listina poté obsahovala jméno dárce, označení obdarovaného církevního zařízení a seznam poskytovaného majetku. K tomuto je připojena věta, která „vyhrožuje“ dědicům, kteří by tento dar napadli:
 - „Kdyby snad někdo z našich dědiců postupoval proti tomuto předávacímu aktu, který jsme v dobré vůli sepsali pro odčinění našich hříchů, odporoval mu nebo hledal způsob, jak jej vyvrátit, budiž vyvržen ze společenství katolické církve, ať propadne věčnému zatracení, a kromě toho ať zaplatí do fisku libru zlata jako pokutu; tento náš právní úkon nadále zůstane v platnosti, a to navždy.“
-

Exkurs o přípustnosti zbožného darování církvi v Lex Baiuvariorum

- Jestliže chce svobodný člověk odevzdat své jmění nebo sebe sama církvi, nechť není nikomu dovoleno mu odporovat, ať je to vévoda, hrabě nebo jakákoli osoba, nýbrž nechť je křesťanu dovoleno, aby podle svobodné vůle sloužil Bohu a aby se sám svým majetkem vykoupil. A kdo chce toto učinit, ať to sepíše v listině a přibere k tomu šest nebo sedm svědků a tato listina ať obsahuje jejich jména a před knězem, který slouží v daném kostele, ať ji položí na oltář a tak zůstane vlastnictví tohoto majetku tomuto kostelu navždy.
 - A jestli chce potom nějaká osoba, ten kdo dává, nebo jeden z jeho dědiců, tento majetek onomu kostelu odejmout, nebo se to někdo odváží učinit, pak nechť nedosáhne cíle, o nějž se snaží, nechť propadne božimu ortelu a klatbě svaté církve a zaplatí takovou pokutu, kterou obsahuje listina, a nechť vrátí onen majetek nepoškozený zpět a zaplatí mírovou daň, jak to stanoví zákon.“
-

Francké sněmy.

Zpravidla se francké sněmy (concilia) dělí na sněmy období merovejského a karlovského. Ukázky usnesení sněmů franckých jsou z období merovejského (concilia aevi Merovingici).

Latinské znění převzato ze sbírky: Monumenta Germaniae historica, legum sectio III Concilia, tomus I Concilia aevi Merovingici, Hannoverae 1893.

A.

Concilium Aurelianense a. 511.

I. De homicidis, adulteris et furibus, si ad ecclesiam confugerint, id constituimus observandum, quod ecclesiastici canones decreverunt et lex Romana (Theod. Cod. 9, 45, 4) constituit: ut ab ecclesiae atriis vel domum ecclesiae vel domum episcopi eos abstrahi omnino non liceat; sed nec aliter consignari, nisi ad evangelia datis sacramentis de morte, de debilitate et omni poenarum genere sint securi, ita ut ei, cui reus fuerit, criminosus de satisfactione conveniat. Quod si sacramenta sua quis convictus fuerit violasse, reus periurii non solum a communione ecclesiae vel omnium clericorum, verum etiam a catholicorum convivio separetur. Quod si is, cui reus est, noluerit sibi intentione faciente componi et ipse reus de ecclesia, actus timore discesserit, ab ecclesia vel clericis non quaeratur.

VIII. Si servus absente aut nesciente domino et episcopo sciente, quod servus sit, aut diaconus

I. O vrazích, cizoložnících a zlodějích, utekou-li se do kostela, stanovíme, aby se zachovalo, co nařizují církevní kánony a římský zákon: nikomu nebudiž dovoleno je vypuditi z kostelní předsíně nebo z chrámu nebo z biskupského domu; ale nebudiž jim dávána jiná záruka než ta, že budou podle přísahy na evangelia bezpečni před smrtí, zmrzačením a veškerými tresty (tohoto druhu), pachatel nechť se dohodne s poškozeným o dosti učinění. Jestliže někdo bude usvědčen, že porušil přísahu, bude jako křivopřísežník vyobcován ze společenství církve nebo všech duchovních, ale i katolického obětování. Jestliže se poškozený nebude chtít dohodnout a sám pachatel pohnut strachem opustí kostel, nebudiž vyžadován církví ani duchovními.

VIII. Jestliže bude otrok bez přítomnosti nebo vědomí pána a s vědomím biskupa o tom, že jde

aut presbyter fuerit ordinatus, ipso in clericatus officio permanentem episcopus eum domino dupli satisfactione compenset. Sin vero episcopus eum servum esse nescierit, qui testimonium perhibent aut eum supplicaverint ordinari, simili retributione teneantur obnoxii.

IX. Si presbyter vel diaconus crimen capitale commiserit, simul et officio et communione pelatur.

B.

Concilium Epaonense a. 517.

XIII. Si quis clericus in falso testimonio convictus fuerit, reus capitalis criminis censeatur.

XVII. Si episcopus condito testamento aliquid de ecclesiastici iuris propriaetate legaverit, aliter non valebit, nisi vel tantum de iuris proprii facultate suppleverit.

XXXIV. Si quis servum proprium sine conscientia iudicis occiderit, excommunicationem biennii effusionem sanguinis expiavit.

C.

Concilium Aurelianense a. 549.

XII. Ut nullus vivente episcopo alius superponatur aut superordinetur episcopus, nisi forsitan in eius locum, quem capitalis culpa deiecerit.

D.

Concilium Parisiense a. 614.

VI. (IV.) Ut nullus iudicum neque presbyterum neque diaconem aut clericum aut iuniores ecclesiae sine scientia pontificis per se distringat aut condemnare presumat. Quod si fecerit, ab ecclesia, cui iniuria inrogari dinoscitur, tamdiu sit sequestratus, quamdiu reatu suo cognoscat et emendet.

o otroka, vysvěcen na kněze nebo jáhna, zůstane v duchovenském stavu a biskup dá jeho pánovi dvojnásobek jako dostiučinění. Jestliže biskup nevěděl, že běží o otroka, jsou podobným způsobem pánovi zavázáni ti, kdo biskupovi podávali svědectví nebo jej žádali o svěcení.

IX. Dopustí-li se kněz nebo jáhen hrdelního zločinu, budou zároveň zbaveni úřadu a vyobcováni.

XIII. Bude-li duchovní usvědčen z křivého svědectví, bude považován za pachatele hrdelního zločinu.

XVII. Jestliže biskup něco v závěti odkáže z církevního majetku, nebude to platné, ledaže to církvi nahradí ze svého majetku.

XXXIV. Jestliže někdo zabije svého otroka bez vědomí soudece, bude na dvě léta vyobcován pro prolití krve.

E.

Concilium Aurelianense a. 549.

XII. Ut nullus vivente episcopo alius superponatur aut superordinetur episcopus, nisi forsitan in eius locum, quem capitalis culpa deiecerit.

XII. Ať nikdo není ustanoven nebo vysvěcen na místo žijícího biskupa, ledaby šlo o biskupa, který se dopustil hrdelního činu.

D.

Concilium Parisiense a. 614.

VI. (IV.) Ut nullus iudicum neque presbyterum neque diaconem aut clericum aut iuniores ecclesiae sine scientia pontificis per se distringat aut condemnare presumat. Quod si fecerit, ab ecclesia, cui iniuria inrogari dinoscitur, tamdiu sit sequestratus, quamdiu reatu suo cognoscat et emendet.

VI. (IV.) Ať nikdo ze soudců se neodvází zadržet nebo odsoudit bez vědomí církevní vrchnosti ani kněze ani jáhna nebo duchovního nebo mladší síly církve. Jestliže to učiní, budiž od církve, na které se dopustil bezprávi, tak dlouho zadržován, dokud neuzná a nenapraví svůj čin.

E. — Germáni. —

Lex Salica

nejvýznamnější barbarský zákoník, vznikl někdy na počátku 8. stol. přepracováním a doplněním staré právní památky sálských Franků — t. zv. *Pactus legis Salicae*, která pochází z let 507—511.

Obsávané úryvky byly přeloženy z Eckhardtova vydání: *Salische und ribuarische Franken, Germanenrechte*, sv. II, díl 1 (Weimar 1934).

Přehled počátečních titulů.

1. De manire.
2. De furtis porcorum.
3. De furtis animalium.

1. O pozvání na soud.
2. O krádeži prasat.
3. O krádeži dobytčat.

4. De furtis ovium.
5. De furtis caprarum.
6. De furtis canum.
7. De furtis avium.
8. De furtis arborum.
9. De furtis apium.
10. De damno in messe vel in qualibet clausura.
11. De servis vel mancipiis furatis.
12. De furtis ingenuorum vel infracturis.
13. De furtis servorum vel infracturis.
14. De ingenuis hominibus qui ingenuas feminas rapiunt.
15. De eo qui hominem ingenuum expoliaverit.
16. De eo qui villam alienam adsalierit.
17. De eo qui hominem mortuum expoliaverit.
18. De incendiis.
19. De vulneribus.
20. De eo qui hominem innocentem et absentem ad regem accusaverit.

43. De homicidiis ingenuorum.

1. Si quis ingenuus Francum aut hominem barbarum occiderit, qui lege salica vivet, VIII denariis qui faciunt solidos CC culpabilis iudicetur.

2. Si vero eum in puteum aut sub aqua miserit, XXIV denariis qui faciunt solidos DC culpabilis iudicetur.

4. Si quis eum occiderit qui in truste dominica est, XXIV denariis qui faciunt solidos DC culpabilis iudicetur.

7. Si vero Romanus homo possessor, id est, qui res in pago, ubi commanet, proprias possidet, occisus fuerit, is qui eum occidisse convincitur IV denariis qui faciunt solidos C culpabilis iudicetur.

8. Si quis Romanum tributarium occiderit, MDCCC denariis qui faciunt solidos XLV culpabilis iudicetur.

56. De eo qui grafionem occiderit.

1. Si quis grafionem occiderit, XXIV denariis qui faciunt solidos DC culpabilis iudicetur.

62. De alode.

1. Si quis homo mortuus fuerit et filios non dimiserit, si pater aut mater superfuerint, ipsi in hereditate succedant.

2. Si pater et mater non superfuerint, et fratres vel sorores reliquerit, ipsi hereditatem obtineant.

4. O krádeži ovčí.
5. O krádeži koz.
6. O krádeži psů.
7. O krádeži ptáků.
8. O krádeži stromů.
9. O krádeži včel.
10. O škodě na obilném poli nebo v nějaké ohradě.
11. O ukradených otrocích nebo nesvobodných.
12. O krádežích svobodných nebo vloupáních.
13. O krádežích otroků nebo vloupáních.
14. O svobodných, kteří unesou svobodné ženy.
15. O tom, kdo by oloupil svobodného.
16. O tom, kdo by vtrhl do cizí usedlosti.
17. O tom, kdo by oloupil mrtvého.
18. O paličství.
19. O ranách.
20. O tom, kdo by obžaloval nevinného a nepřítomného člověka u krále.

43. O zabití svobodných.

1. Jestliže by svobodný zabil Franka nebo barbara, který žije podle sálského práva, bude odsouzen k zaplacení 8000 denárů, což jest 200 solidů.

2. Ukryje-li jej ale ve studni nebo pod vodou, bude odsouzen k zaplacení 24.000 denárů, což jest 600 solidů.

4. Zabije-li někdo toho, který patří k panovnícké družině, bude odsouzen k zaplacení 24.000 denárů, což jest 600 solidů.

7. Bude-li však zabit Říman, držitel pozemků, to je ten, kdo vlastní statek v obvodu (pagu), ve kterém bydlí, potom ten, kdo bude usvědčen, že jej zabil, bude odsouzen k zaplacení 4000 denárů, což jest 100 solidů.

8. Jestliže by někdo zabil Římana poplatníka, bude odsouzen k zaplacení 1800 denárů, což jest 45 solidů.

56. O tom, kdo by zabil hraběte.

1. Kdo by zabil hraběte, bude odsouzen k zaplacení 24.000 denárů, což jest 600 solidů.

62. O svobodném majetku.

1. Jestliže by zemřel muž a nezanechal syny, nastoupí v pozůstalost otec nebo matka, jestliže jsou ještě naživu.

2. Jestliže by nebyli naživu otec a matka, a on (zemřelý) zanechal bratry nebo sestry, má pozůstalost připadnout těmto.

3. Quod si nec isti fuerint, sorores patris in hereditate succedant.

4. Si vero sorores patris non extiterint, sorores matris eius hereditatem sibi vindicent.

5. Si autem nulli horum fuerint, quicumque proximiores fuerint de paterna generatione, ipsi in hereditate succedant.

6. De terra vero salica nulla portio hereditatis mulieri veniat, sed ad virilem sexum tota terra hereditatis perveniat.

66. De omine in hoste occiso.

1. Si quis hominem in hoste occiserit, triplici compositione componat, sicut in patria componere debuit, excepto si ex truste regale fuerit ille homo.

2. Nam si ex truste regale fuerit, eandem compositionem quam infra patriam facere debuit culpabilis iudicetur, hoc sunt denarii LXXIIM qui faciunt solidos MDCCC.

3. Jestliže by nebylo ani těch, ať nastoupí v pozůstalost sestry otce.

4. Jestli by však ani sestry nebyly, ať požadují pozůstalost sestry matky.

5. Jestliže by ale nebyl žádný z těchto (uvedených), ať nastoupí v pozůstalost ti, kteří jsou nejbližší příbuzní s otcovské strany.

6. Ze sálských pozemků ale ať nepřipadne žádná část ženě, nýbrž veškerý tento majetek ať přejde na mužské pohlaví.

66. O zabití člověka na výpravě.

1. Jestliže by někdo zabil člověka na výpravě, zaplatí trojnásobný odklad, který by musel platit doma, leda že by onen člověk byl z královské družiny.

2. Neboť jestliže by (zabitý) byl z královské družiny, bude odsouzen k zaplacení stejného odkladu, jaký by musel zaplatit doma, to jest 72.000 denárů, což jest 1800 solidů.